

SPARBANKEN SKÅNES ARKEOLOGISKOLA

Elever i årskurs 5 får chansen att bli arkeologer för en dag och lära sig hur historien skapas genom fynd i marken. Sparbanken Skåne i samarbete med sina ägarstiftelser bjuder på ett spännande och lärorikt besök i Uppåkra – en fornlämning som räknas till Skandinaviens största järnåldersbosättning.

Upplevelsedagen i Uppåkra är kostnadsfri och riktar sig till skolklasser i Eslöv, Hässleholm, Hörby, Höör, Kristianstad, Kävlinge, Lund, Osby, Simrishamn, Sjöbo, Staffanstorps, Svalöv, Tomelilla, Ystad och Östra Göinge kommun.

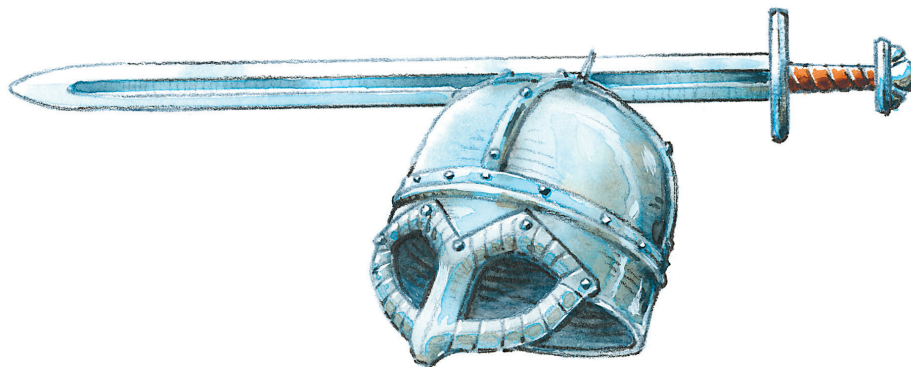
I Sparbanken Skånes Arkeologiskola får eleverna bland annat gräva, tvätta och dokumentera fynd som de hittar i preparerade grävlådor. Eleverna får genomföra samtliga steg som ingår för arkeologer. De får också sälla jord från Uppåkras senaste utgrävning. Här finns chansen att hitta riktiga fynd och vara med och bidra till Uppåkras historia – på riktigt!

Under besöket kommer eleverna att få en guidad visning av fornlämningen, som avslutas med ett besök i utställningen Underjorden. De kommer bland annat att skymta Martin Widmarks karaktärer Halvdan Viking och Meia. Deras hemvistelser Östbyn och Västbyn är inspirerade av Uppåkra och Lund!

Sparbanken
Skåne

Välkommen till Uppåkra!

Så roligt att du och din klass snart kommer att besöka oss och Arkeologiskolan här på Uppåkra. Uppåkra är ett unikt historiskt område där det finns massor av spännande saker att upptäcka.

För att ert besök ska bli så bra som möjligt har vi gjort ett material till dig och din klass. Här finns sånt som kan vara bra att känna till innan besöket och tips på hur ni kan förbereda er på bästa sätt. Det finns också uppgifter som ni kan arbeta vidare med när ni är tillbaka i klassrummet igen. Efter besöket kommer eleverna att få med sig ett arbetsmaterial hem som Sparbanken står för.

Vi hoppas att ni kommer att få ett givande och roligt besök hos oss på Uppåkra.

Vi ses!

Hälsningar från Uppåkra Arkeologiska Center

UPPÅKRA
ARKEOLOGISKA
CENTER

Materialet har tagits fram i samarbete med Bonnierförlagen Lära.

Innehåll

Före besöket

- * Praktisk information inför besöket
- * Förbered er
- * Film
- * Faktablad till läraren
- * Kopieringsblad till eleverna innan besöket
- * Hur jobbar en arkeolog?
- * Lästips!
- * Tidsdetektiver - leta fakta
- * Tillbaka i klassrummet

Faktablad till läraren

- * Begynnelsen - Uppåkras framväxt
- * Uppåkras storhetstid
- * Uppåkra under medeltiden

Kopieringsblad till eleverna

1. Uppåkra - en järnåldersportal
2. Historien lämnar spår
3. Stor yta - många fynd
4. Kulthuset
5. Arkeologens arbete

Under besöket

- * Välkommen till arkeologiskolan
- * Kontextblankett

Efter besöket

- * Reflektion
- * Reportage
- * Ordfläta
- * Dagboksberättelse

Illustration: Mats Vänhem

Före besöket

Praktisk information inför besöket

Dela in klassen i grupper i förväg. Vi har 6 stycken schakt, grävlådor, vilket betyder att det passar med 6 lag. Lagen heter Tor, Oden, Balder, Idun, Freja, Hel.

Vi rekommenderar 4–5 personer i varje lag. Om klassen har fler eller färre elever delar ni in dem efter bästa förmåga.

Matsäck eller frukt kan man äta i ett vindskydd/tält. Det går också bra att här ställa av sina väskor och tillhörigheter. Man ansvarar själv för sina värdesaker.

Kom ihåg oömma kläder efter väder! Vi arbetar med vatten och det kan bli lerigt och smutsigt.

Förbered er

Det är bra om eleverna känner till lite om Uppåkra och den historiska kontexten redan innan besöket. Då är det lättare för dem att ta till sig all ny kunskap som de kommer att få lära sig på plats. Det blir också lättare att lägga det de upplever på minnet. Här följer några olika förslag på vad ni kan göra för att förbereda er.

Film

Vetenskapens Värld (Svt) har gjort en dokumentärfilm om Uppåkra och den skulle kunna vara en bra introduktion. Filmen är ca 30 minuter lång och om du tror att den längden fungerar för dina elever kan ni se filmen tillsammans i helklass. Du kan också ”flippa klassrummet” och låta eleverna se filmen som förberedelse i förväg och be dem formulera tre frågor som de vill veta mer om. Filmen ligger på YouTube och du hittar den på denna adress:

<https://www.youtube.com/watch?v=oP24EcFQj3U>

Det finns också en kortare introduktionsfilm på dryga minuten. Även den filmen finns på YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=33IYgHUAY04>

Faktablad till läraren

Det finns tre faktablad till dig som lärare så att du kan läsa lite om Uppåkras utveckling från stenåldern till medeltiden:

Begynnelsen – Uppåkras framväxt

Uppåkras storhetstid

Uppåkra under medeltiden

Kopieringsblad till eleverna innan besöket

Det finns sammanlagt åtta kopieringsblad till eleverna som de kan arbeta med innan ni besöker Uppåkra. Antingen skriver du ut s. 10–17 i detta material eller så kan eleverna ladda ner den separata elevfilen till sin dator/platta.

Först finns fem numrerade faktablad som handlar om Uppåkra och dess framväxt samt om några av de fynd som har gjort på platsen.

1. Uppåkra – en järnåldersportal
2. Historien lämnar spår
3. Stor yta – många fynd
4. Kulthuset
5. Arkeologens arbete

Sedan finns tre sidor som visar det material som eleverna kommer att få på Uppåkra när det blir dags att gräva: ”Välkommen till arkeologiskolan” och ”Kontextblankett”. Där kan eleverna bl.a. läsa om arbetsredskapen som de kommer att få använda och se hur dokumenteringen av deras fynd kommer att se ut.

Hur jobbar en arkeolog?

Samtala om yrket arkeolog och diskutera om varför arkeologernas arbete är så viktigt. Ni kan bl.a. utgå från kopieringsblad 5: Arkeologens arbete.

Lästips!

Boken **Sagan om Turid, Kungadottern** av Elisabeth Östnäs är mycket bra och spännande för mellanstadiet åk 4–6. Berättelsen utspelar sig förvisso längre norrut, men de besöker också Kung Harald i Danmark. Den här boken är rik på detaljer om hur man levde på denna tid. (Berghs, ISBN: 9789150221916, En bok för alla, ISBN: 9789172217577)

På plats i Uppåkra kommer ni att råka på Martin Widmarks karaktärer Halvdan och Meia. Om eleverna har läst eller vill läsa böckerna om **Halvdan Viking** ger det ett mervärde till upplevelsen av besöket. Boken **Bland trälar och gudar** handlar om Halvdan och Meias äventyr i Uppåkra och Lund. I boken finns bilder över hur det kan ha sett ut på dessa platser under vikingatiden, och är en bra ingång till att prata om tidsperioden. (Bonnier Carlsen, ISBN: 9789178031153)
Filmen om Halvdan Viking hade biopremiär hösten 2018.

Boken **Vikinger** av Mats Vänhem innehåller inte bara fakta om vikingatiden (800-talet e.Kr.–1050 e.Kr.), och därmed ett stycke ur Uppåkras långa historia, utan också fakta om arkeologernas arbete. Mats är nämligen inte bara författare och illustratör, han är även arkeolog. Det är han som har ritat illustrationerna som återges i det här materialet. (Bonnier Carlsen, ISBN: 9789163880346)

Tidsdetektiver – samla fakta

Läs om järnåldern i era vanliga so-böcker. Tänk er att ni är tidsdetektiver och ska ta reda på mer om järnåldern, tiden för Uppåkras storhetstid, ca 100 år f.kr. till 1000 år e.Kr. Gå till biblioteket tillsammans och leta efter fakta eller leta på nätet.

När ni samlar fakta kan eleverna till exempel fokusera på följande diskussionsfrågor:

- Har de hört talas om järnåldern tidigare?
- Vad känner eleverna till?
- Hur bodde man?
- Hur levde man?
- Vad åt man?
- Hur klädde man sig?
- Vad trodde man på?
- Hur begravde man sina döda?
- Vart och hur reste man?

Illustration: Mats Vänehem,
ur boken Vikingar (Bonnier Carlsen)

Tillbaka i klassrummet

I slutet av det här materialet hittar du kopieringsblad till fyra uppgifter som ni kan arbeta med när ni är tillbaka igen i den ordinarie undervisningen. Det är en sida för reflektion, en ordfläta samt två skrivuppgifter: ett reportage om en brand i närheten av kulthuset och en dagboksanteckning om en dag i järnålderns Uppåkra.

Begynnelsen – Uppåkras framväxt

Stenålderns Uppåkra

När började egentligen bosättningen i Uppåkra? Eftersom den tidigaste bebyggelsen täcks av tjocka kulturlager har vi hittills bara kunnat se glimtar av den. Men redskap av flinta så som pilspetsar, yxor, skäror, skrapor och mejslar avslöjar att människor har levt här långt innan Uppåkra blev ett maktcentrum under järnåldern.

De allra äldsta fynden som har hittats är 13 000 år gamla, vilket innebär att några av de första människorna som kom hit till Skåne efter att inlandsisen dragit sig undan vistades på uppåkrahöjden. Arkeologerna har också hittat lämningarna efter en grav som restes för omkring 4 000 år sedan. Graven byggdes med andra ord vid slutet av vad som idag kallas bondestenåldern. Skelettdelar från minst tre personer hittades under utgrävningen. En person i 30-års åldern hade begravts på sidan med ansiktet mot norr, med ett barn på c:a 4 år framför sig.

Ovan mark fanns inget spår kvar efter graven, som tidigare verkar ha krönts av en jordhög.

Bronsålderns Uppåkra

Arkeologer har funnit två gravhögar från slutet av bronsåldern eller möjligtvis början av järnåldern i Uppåkra. De ligger längs med Gamla Trelleborgsvägen som idag ligger precis bredvid kyrkan i Uppåkra. Den vägen byggdes troligen redan under bronsåldern och gick då rakt igenom boplatsen. När bosättningen i Uppåkra växte fram fanns alltså redan en handelsväg och minnesmärken (som gravar) på platsen. Ytterligare två gravhögar är idag bortplöjda.

Spår efter bronsålderns folk finns också i en stor våtmark strax öster om Uppåkra. Våtmarken heter Gullåkra mosse och där har man hittat vapen och smycken. Förmodligen har dessa lagts ner i våtmarken som offer till gudarna. En del av fynden i Gullåkra härstammar från stenålder, vissa från bronsålder och andra från järnålder. Det var alltså en viktig plats under hela forntiden. Människorna i järnålderns Uppåkra fortsatte antagligen att offra till gudarna, liksom deras förfäder gjort i flera tusen år.

Uppåkras storhetstid

Järnålderns Uppåkra, ca 100 f.Kr. till 1000-talet e.Kr.

I början var järnåldersbebyggelsen i Uppåkra relativt småskalig. Efter hand växte den sig allt större och platsen kom att bli ett maktcentrum. Att bebyggelsen sträcker sig över mer än ett årtusende innebär att Uppåkra är boplatsen med den längsta kontinuiteten i Skandinavien.

Boplatsen var säkerligen en imponerande syn i landskapet. Långhus, verkstäder, ugnar, förråd och fähus låg utspridda över en yta som täckte minst 44 hektar. Här möttes folk från när och fjärran för att utbyta varor och idéer. I Uppåkras jord hittas långväga fynd som mynt, smycken och glas från till dagens Europa, men även från t.ex. Irak och Uzbekistan. Hantverk som har tillverkats på platsen, liksom handelsvarorna, har i många fall varit av mycket hög klass.

Uppåkra var inte enbart en plats för handel och hantverk. Det var också ett maktsäte för en härskande aristokrati. Om detta vittnar en imponerande hallbyggnad, ett träpalats där de styrande i Uppåkra kan ha bott. Intill träpalatset stod en ovanligt hög byggnad som har använts för speciella ceremonier. Kanske restes detta kulthus med inspiration av romarnas sedvänjor att offra till gudarna i tempel, i stället för utomhus i våtmarker som förfäderna gjort i tusentals år tidigare.

Illustration: Mats Vänhem,
ur boken Vikingar (Bonnier Carlsen)

Uppåkra under medeltiden

Efter den stora järnåldersbebyggelsen i Uppåkra upphörde låg ett antal gårdar i området norr om kyrkan kvar under medeltiden. Efter 1000-talet verkar boplatser ha minskat i betydelse och storlek. Ett antal medeltida gårdar, gravar och en möjlig stavkyrka avslöjar att kristendomen gjort sitt intåg. Men exakt vad som hände är fortfarande höljt i dunkel. Möjligen finns svaret i grundandet av staden Lund, ett par kilometer norr om Uppåkra. Lund grundades omkring år 990. Uppåkra och Lund kan ha existerat samtidigt under en kort period. Lund kom sedan att ta över Uppåkras gamla roll som regionens maktcentrum.

Efter den stora järnåldersbebyggelsen i Uppåkra upphörde, låg ett antal gårdar i området norr om kyrkan kvar under medeltiden

Dagens kyrka från 1864 vilar på resterna efter den kyrka som byggdes vid slutet av 1100-talet. 1998 och 2013 genomfördes arkeologiska undersökningar i samband med de renoveringar som då gjordes av kyrkan. Då påträffades gravar daterade till omkring 1020-talet, och en något tidigare grav. Samtliga personer, flera av dem barn, hade begravts enligt kristet gravskick. Detta indikerar att kyrkan kan ha haft ännu en föregångare, en träkyrka från denna tid.

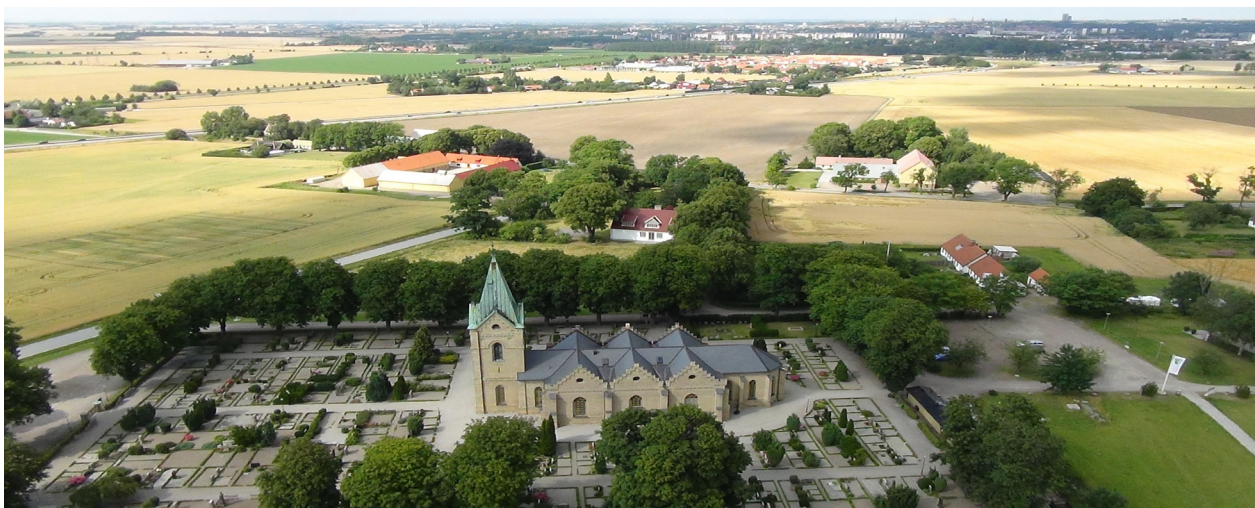
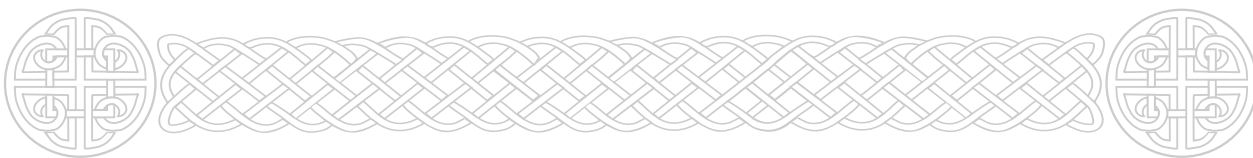

Foto: Mattias Andersson

Ett foto över Uppåkra med kyrkan i förgrunden. Till höger syns Uppåkra Arkeologiska Center och i bakgrunden skymtar Lund. Gamla Trelleborgsvägen löper till vänster om kyrkan.

1. Uppåkra – En järnåldersportal

Varför är det lilla samhället Uppåkra en sån speciell plats? Jo, under marken i det området döljer sig en av Sveriges mest värdefulla arkeologiska skatter, nämligen den största boplatsen från järnåldern som man någonsin har hittat i Norden.

Boplatsen grundades någon gång under 100-talet f.Kr. och övergavs cirka tusen år senare. Denna boplats spelade en central roll i vår historia och kan ge oss svar på många frågor om hur människor levde under järnåldern, vart man reste, vad man åt och vad man trodde på. Ja, hemligheterna som vilar i Uppåkras jord kan förändra hela vår bild av järnåldern i Sverige.

Redan i början av 1900-talet hittades rester av den gamla boplatsen, men det är först sedan slutet på 90-talet som man riktigt har förstått hur viktig platsen är och hur många fynd som vilar under ytan. Det har nämligen visat sig att boplatsen i Uppåkra var en av järnålderns mäktigaste ”städer”, ett centrum för handel, makt och religion.

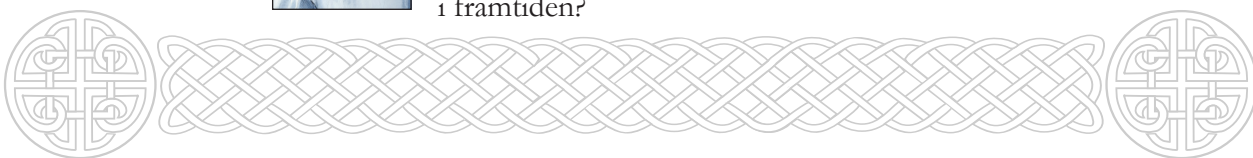
Men hur kan man veta allt det här? Jo, genom att gräva i marken ...

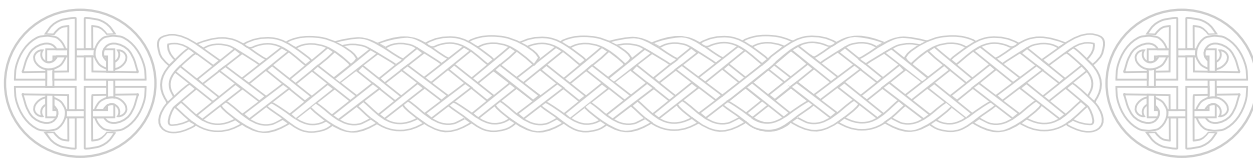

Illustration: Mats Vänhem,
ur boken Vikingar (Bonnier Carlsen)

– Hej! Jag heter Halvdan. Jag växte upp i en by som liknar Uppåkra. Vilka fynd tror du skulle vara mest intressanta från din tid för en arkeolog i framtiden?

2. Historien lämnar spår

För tusen år sedan bodde människor här i Uppåkra på den plats där det nu är åker. Det var under den tid som vi idag kallar för järnåldern. De människor som bodde där då dog förstås för länge sedan, men i jorden finns spåren kvar efter deras hus och hur de levde sina liv.

När människor bor på en plats lämnar de oftast spår efter sig. Hus rivs och nya hus byggs ovanpå. Golv av lera och jord bättras på, och skräp slängs på marken. Det som är äldst hamnar till slut längst ner i jorden. Dessa lager av saker som människan har lämnat efter sig kallas kulturlager. Ju längre ner man gräver, ju längre bak i tiden kan man gå.

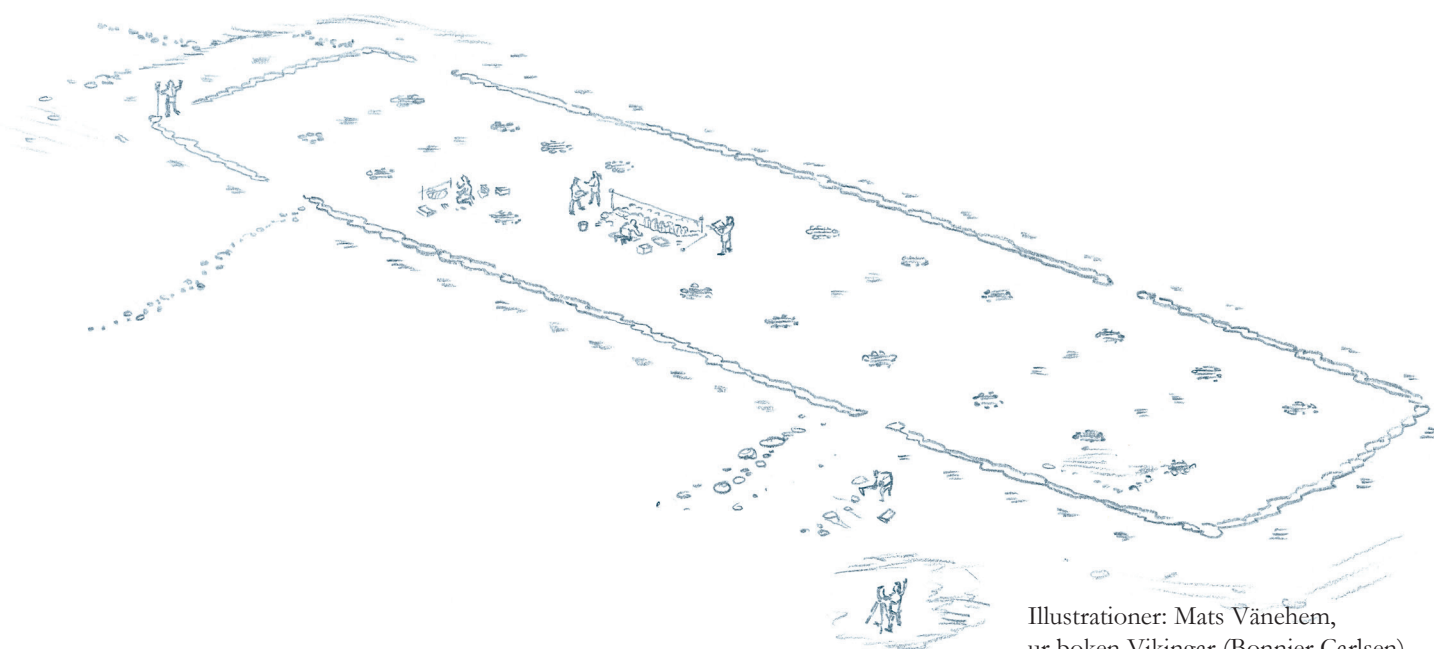
Arkeologerna som gräver i Uppåkra arbetar ungefär som detektiver. Som tidsdetektiver. De undersöker vad som kan ha hänt på platsen. Varje litet fynd blir en viktig ledtråd. Genom att dokumentera allt de hittar och sedan undersöka fynden kan arkeologerna lista ut hur det kan ha sett ut på platsen tidigare i historien, hur människorna bodde, vad de åt, hur de levde och hur de begravde sina döda.

Till exempel:

Under forntiden hölls husen uppe med hjälp av stolpar av trä. Stolparna grävdes ner en bit i marken. På så sätt blev huset stadigt. Ibland hittar arkeologerna mörka fläckar på rad i marken. Det kan vara resterna efter sådana stolpar. Stolparna har redan länge ruttnat bort men märkena efter dem finns kvar.

De arkeologer som har specialiserat sig på att undersöka ben kallas för osteologer. Osteologi = Läran om ben.

Illustrationer: Mats Vänehem,
ur boken Vikingar (Bonnier Carlsen)

3. Stor yta – många fynd

Boplatsen som hittats i Uppåkra är enormt stor. Den sträcker sig över drygt 44 hektar och det är lika stort som 57 fotbollsplaner. Än så länge har man bara grävt ut mindre än 1 % av marken. 99 % av den gamla järnåldersbosättningen är alltså kvar under marken, helt outforskad.

1 hektar =
10 000 Kvm

Men utgrävningarna fortsätter hela tiden och vartefter utgrävningarna går vidare så hittar arkeologerna nya spännande fynd och bilden av Sverige under järnåldern blir allt tydligare. Har ni tur och utgrävningarna är i gång när kommer till Uppåkra så kan ni få se ”ett titthål till forntiden”.

Trots att en så liten del av Uppåkra har grävts ut är mängden fynd väldigt imponerande. Till exempel har man hittat över 28 000 metallföremål och de berättar tydligt om Uppåkras storhet. Man har funnit smycken, mynt, hantverk och redskap gjorda av guld, silver, brons, koppar och järn. Man har också hittat många vapen, delar av hjälmar, glas och pärlor.

Vissa hantverk har tillverkats lokalt men man har också funnit föremål från Romarriket, Mellanöstern och dagens Tunisien. Att fynden kommer från så många andra länder visar att Uppåkra en gång var en stor handelsplats. Här möttes folk från när och fjärran för att utbyta varor och idéer.

Ett dräktspänne från 900-talet e.Kr. Skulle troligen likna ett lejon, men det ser mer ut som järnålderns Musse Pigg.

Del av ett arabiskt dirhem (en myntenhet) präglad i slutet av 700-talet i Abbasidkalifatet.

Ett romersk mynt från tidigt 200-tal. Den avbildade Julia Mamaea var mor till kejsaren Alexander Severus.

En ögonbrynsbåge från en hjälm av förgyllt brons och silver. 500-800 e.Kr.

Fynd av bearbetade ben och horn visar att t.ex. kammar och redskap har tillverkats i Uppåkra.

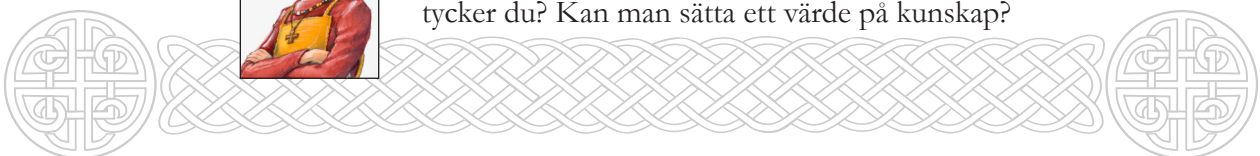

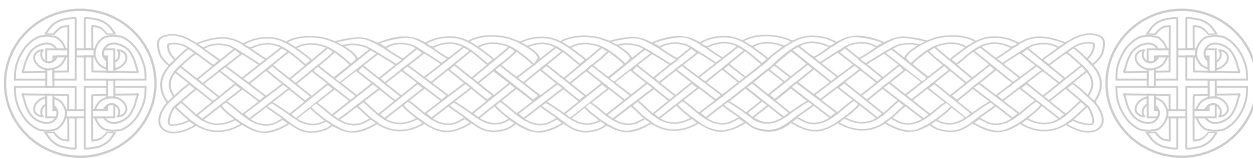
Lerklining (lerklumpen) är från en 1500 år gammal ugn som använts för brödbak och ölbrygging. I den här lerklumpen har den som tillverkade ugnen lämnat sitt fingertryck!.

– Hej! Jag heter Meia. Arkeologiska fynd är inte alltid saker. Ibland kan det vara spår av t.ex. en eldstad eller en bostad. Vilka fynd är mest värda tycker du? Kan man sätta ett värde på kunskap?

Foton: LUHM

4. Kulthuset

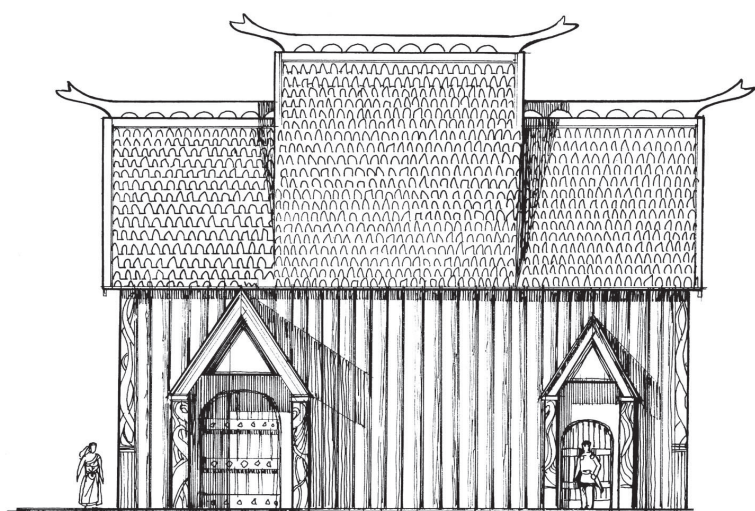
Utöver alla lösa fynd har arkeologerna även hittat spår efter olika typer av byggnader. Långhus, verkstäder, ugnar, förråd och fähus låg utspridda över den stora boplatsen. En av de mest intressanta byggnaderna är den som kallas kulthuset.

Huset byggdes ca 200 e.Kr. och det stod på samma plats ända till 900-talet då det revs. Byggnaden var uppförd i trä, och taket bars upp av fyra stora stolpar. Att stolparna hade grävts djupt ned i marken tyder på att byggnaden var ovanligt hög. Troligtvis har byggnaden varit över 10 meter. Sakerligen var det höga kulthuset en imponerande syn i landskapet.

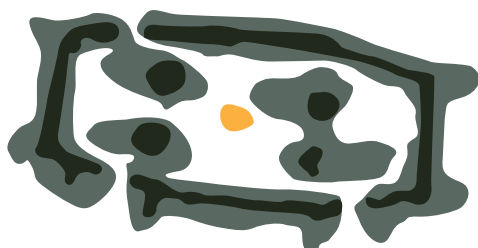
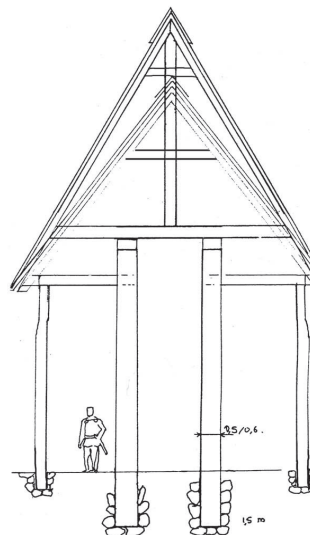
I och runt kulthuset har arkeologerna gjort många fynd. De har bl.a. hittat vapen och ben. De har också hittat kirurgiska instrument som användes av dåtidens läkare.

Den här silverbägaren med guldband är från 500 e.Kr. Glasskålen är från samma tid och troligen tillverkad norr om Svarta Havet. Båda två har hittats vid kulthuset.

Loic Lecareux har tecknat denna bild av hur kulthuset kan ha sett ut.

Detta var vad som fanns kvar av kulthuset när det grävdes fram; mörka fläckar som visar var stolparna och väggarna har stått.

I stolphålen hittade man 122 guldgubbar och guld-gummor från 600-700 e.Kr. Dessa guldbläck var troligen uppsatta på stolparna som dekoration.

5. Arkeologens noggranna arbete

Med skärslav och såll

När arkeologer gräver ut jorden måste de vara väldigt försiktiga så att de inte skadar något av de fynd som de hittar. Man gräver försiktigt med en skärslav och skrapar av ett tunt lager jord i taget. Man använder också små penslar. All jord sällas sedan för att man inte ska missa ens de minsta fynd som finns på platsen.

Dokumentation

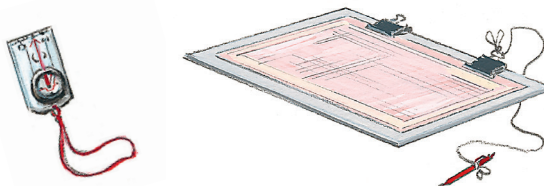
Arkeologer måste också att vara väldigt noggranna och dokumentera det som de hittar. Både **vad** de hittar och **var** fyndet görs. Området som grävs ut är noga markerat och arkeologerna mäter exakt vart varje fynd hittas och hur djupt fyndet låg. Fyndet läggs sedan i en plastpåse och får en tydlig märkning innan arkeologen fortsätter sitt arbete.

Det är bara saker av hårda materialen som har överlevt till våra dagar, till exempel metall, ben, glas, pärlor. Mjuka material som till exempel tyg och skinn har tyvärr förmultnat. Man kan dock hitta spännen till kläder som människor har burit och de kan ge ledtrådar om hur plagg såg ut.

Illustrationer: Mats Vänehem, ur boken Vikingar (Bonnier Carlsen)

Trä räknas också som ett mjukt material. Men när trä förmultnar lämnar det mörka märken i marken. På så sätt kan man se vart t.ex. husstolpar har stått utan att själva stolparna finns kvar. Dessa fynd kan ju inte läggas i plastpåsar, istället ritas arkeologerna tydliga bilder av sådana fynd och placeringen märks ut precis lika noggrant som lösa fynd.

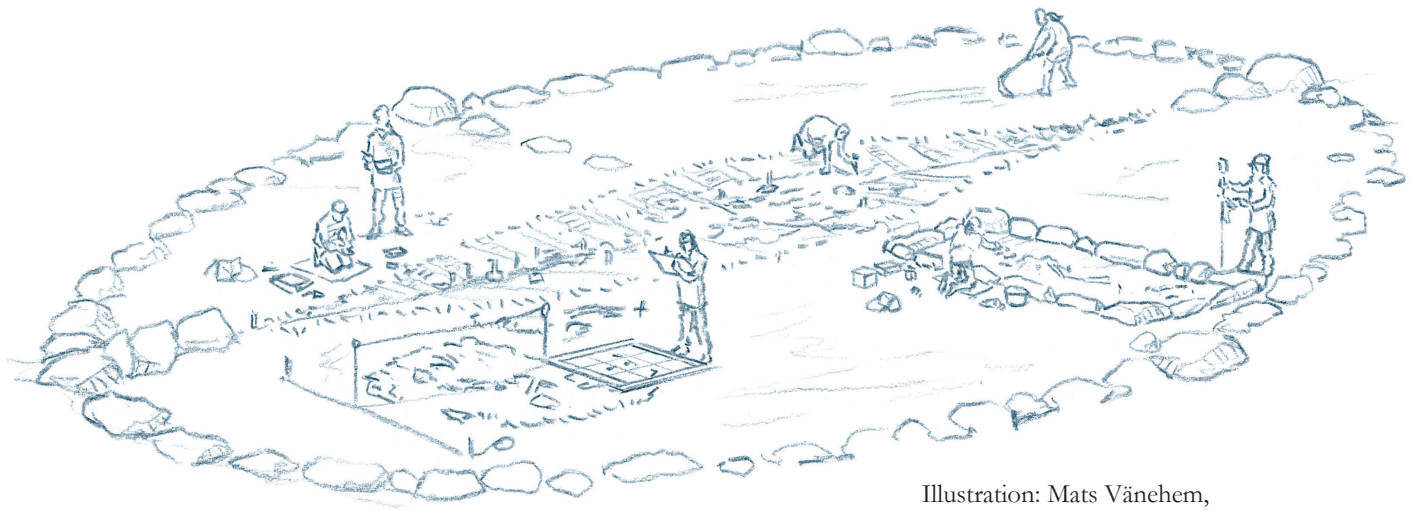

Illustration: Mats Vänehem,
ur boken Vikingar (Bonnier Carlsen)

Det viktiga samarbetet

Samarbete är väldigt viktigt för arkeologer och alla i gruppen måste prata med varandra. Man tittar alltid på hur det ser ut i hela schaktet, det vill säga hela området som man gräver ut. Det är viktigt att titta på helheten för att se sammanhanget (kontexten).

Tänk på det som ett pussel. Varje fynd för sig kanske inte säger så mycket, men när man lägger ihop bitarna så kan de olika fynden tillsammans visa en tydlig bild. De kanske kan berätta om vad människorna har haft för sig på platsen. Är det en sophög man gräver fram? En grav? En eldstad, en ugn eller kanske något annat? Om man inte pratar med varandra om vad man ser och vad man hittar så kan man missa viktiga ledtrådar.

Snart är det din tur att få vara arkeolog!

På arbetsbladet "Välkommen till arkeologiskolan" kan du läsa mer om vilka redskap du kommer att möta på Uppåkra, när du och dina klasskamrater ska få träna på att göra egna utgrävningar i våra fiktiva grävlådor. Vissa av föremålen ni kommer att hitta är kopior av fynd som gjorts i Uppåkra. Andra är autentiska, det vill säga äkta och över tusen år gamla!

Det finns också en blankett för dokumentation (en kontextblankett) där du kan se hur en dokumentation kan se ut. Kontext betyder sammanhang. När ni kommer till Uppåkra kommer ni både få gräva, mäta och noggrant dokumentera de fynd ni gör. Glöm då inte att samarbeta!

Välkommen till Arkeologiskolan!

När du kommer till Uppåkra kommer du att få testa på att vara arkeolog för en stund. Det kommer att finnas schakt (grävlådor) som du kommer att få gräva i. De redskap du behöver kommer finnas till hands i speciella lådor.

Dokumentation

Alla arkeologer skriver dagbok. Blanketten (kontextblanketten) som du hittar i lådan kan fundera som din dagbok under grävningen. Använd den för att beskriva dina fynd. Du ska också rita in var du hittat fyndet. Mät med hjälp av tumstocken. Glöm inte att mäta på vilket djup fyndet hittades (från lådans överkant).

Skärslev

Detta är arkeologens vanligaste verktyg. Det gäller att gräva försiktigt i jorden. Skrapa av ett tunt lager i taget. Om du gräver gropar kan du gå miste om viktiga detaljer.

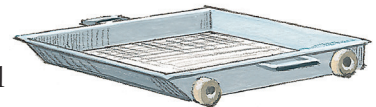

Skyffel och borste

För att få upp jorden kan du ta hjälp av skyffel och borste.

Säll

Jorden sällar du sedan genom sållet. Kanske finns där små föremål som är lätta att gå miste om annars.

Pensel

Ibland kan man hitta ömtåliga fynd. Då är det bra att borsta av dem försiktigt med pensel.

Tandborste

När du hittat ett fynd behöver du tvätta det. Då kan du borsta med tandborste och vatten. Men kom ihåg att om du hittar metall, så borsta bara försiktigt med pensel! Annars kan föremålet lätt rosta sönder.

Fyndpåsar

När fynden är tvättade och torra, kan du lägga ned dem i fyndpåsar. Ta en lapp. Skriv ditt namn och det nummer som står på blanketten (står i höger hörn). Lägg lappen i påsen.

Vad händer sedan?

Arkeologerna brukar sedan skriva vad som har hittats i en databas. Fynden läggs i vita askar och skickas till ett magasin. Där förvaras dem. En konservator jobbar med att bevara fynden så att de finns kvar i framtiden. De allra finaste fynden hamnar på museum. Uppåkras fynd hamnar på Historiska Museet i Lund och magasinet på Gastelyckan!

Uppåkra sn St Uppåkra 1:2

UPPÅKRA
ARKEOLOGISKA
CENTER

Ringa in vilket schakt (vilken grävlåda)
du har grävt i:

Datum och år:

Namn:

ODEN

BALDER

IDUN

FREYA

HEL

TOR

1. Färg på jorden: _____

2. Innehåll (vilka fynd har du hittat?): _____

3. Rita in var i rutan (lådan) du har hittat fynden:

Uppåkra Kyrka

Schaktets
längd x bredd
128 x 128 cm,
djup 22 cm

Så här såg fynden/fyndet ut:

Efter besöket

På de nästföljande sidorna hittar du några uppgifter som kan ni jobba med när ni kommer tillbaka till klassrummet igen och den vanliga undervisningen tar vid. Vi hoppas att ni är så fyllda av energi och ny kunskap att ni kommer vilja jobba vidare med olika perspektiv av historien.

Skapa dokumentation som eleverna kan visa upp och vara stolta över

Ni kan även göra någon form av presentation som ni kan sätta upp i klassrummet och kanske visa upp för andra årskurser på skolan. T.ex. en plansch per arbetsgrupp om fynden de gjorde och andra fakta som de fann intressanta på Uppåkra. Eller varför inte en kortfilm där de intervjuar varandra och visar den dokumentation som de gjorde eller gör en dokumentär där de berättar om en arkeologs arbete.

En annan sak ni skulle kunna göra tillsammans är en klasstidning. Varje grupp eller varje elev kan skriva en artikel om ett valfritt ämne som berättar om något på Uppåkra. Kanske en historisk tillbakablick (en faktatext), ett reportage om en händelse som fick stora konsekvenser för boplatsen eller varför inte en insändare eller ett kåseri från en pojke eller flicka som levde på järnåldern? Det blir extra roligt om elevernas ritar illustrationer till.

Eleverna kan också skriva artiklar om framtidens Uppåkra. Hur kommer det se ut där om 500 år.

Reflektion

Ta en stund och reflektera över dina upplevelser från Uppåkra. Svara på frågorna nedan.

1. Vad var det mest oväntade som du fick lära dig under besöket? Vad förvånade dig mest?

2. Vilket av fynden som har gjorts på Uppåkra tycker du är det mest intressanta och varför tycker det?

3. Om du var arkeolog eller forskare och vad skulle du vilja veta mer om?

4. Om du skulle beskriva intrycket av ditt besök på Uppåkra med en känsla, vilken skulle det vara?

5. Om arkeologer i framtiden skulle gräva ut platsen kring er skola, vad tror du skulle vara deras mest spännande fynd?

Reportage

Skriv ett reportage om händelsen som förändrade livet på Uppåkra för alltid: Branden i närheten av kulthuset. Hur startade branden, vilka var där och hur var händelseförloppet kring olyckan? Glöm inte att ha med både miljöbeskrivningar och intervjuer med människor. Hur såg det t.ex. ut på platsen? Hur luktade det? Vilka ljud hördes? Vad hette personerna på platsen och hur var de klädda?

Precis som i andra artiklar ska ditt reportage ha rubrik, ingress och brödtext.

[illegible]

Ordfläta

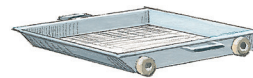
Ögonbrynsbåge
från en ...

Jordlager
blandat med
rester från
människlig
aktivitet

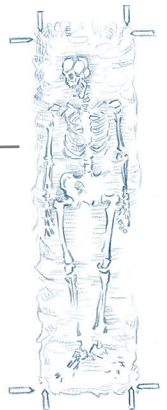

Den största
järnålders-
boplats man
känner till

En som studerar
äldre samhällen
genom fynd från
utgrävningar

Annat
ord för
samman-
hang

Dagboksberättelse

Tänk dig att du levde i byn Uppåkra, år 754. Det är marknadsdag och många handelsmän har redan börjat lägga fram sina varor. Hantverkarna i byn hoppas få byta sina nytillverkade saker för att kunna fylla på matförråden inför vintern. Plötsligt får du syn på ett sällskap som kommer vandrandes från sydväst. Deras kläder är annorlunda och de pratar ett språk som du inte förstår. Det sticker fram ett par nyfikna barnhuvuden bakom en av hästarna som sällskapet har med sig. Vem kan det vara?

Skriv en dagboksberättelse om din dag på marknadsplatsen.

A spiral-bound notebook with lined pages, intended for writing a diary entry. The notebook is shown from a slightly elevated angle, with the spiral binding on the left side. The pages are white with light blue horizontal ruling. The notebook is placed on a light gray surface.

Tillsammans ger vi tillbaka!

Det är i möten och i upplevelser vi utvecklas, utmanas och växer. Våra aktiviteter för barn och ungdomar ligger oss särskilt varmt om hjärtat. De väcker förhoppningsvis nyfikenhet, lust att lära mer och en känsla av gemenskap. Det är kul att göra saker tillsammans.

Sparbanken Skåne stödjer föreningsliv, kultur och samhällsutveckling runt om i Skåne och ägs huvudsakligen av Sparbanksstiftelsen Färs & Frosta, Sparbanksstiftelsen 1826 och Sparbanksstiftelsen Finn. Ägarstiftelserna får vinstutdelning från banken och delar av detta överskott ger vi tillsammans tillbaka till det lokala samhället i form av bland annat stipendier, utvecklingsstöd och våra projekt som vi hoppas ska fungera som ett led i att uppmuntra och lyfta barn och ungdomar i Skåne.

► Läs mer på www.sparbankenskane.se/tillsammans

Sparbanken
Skåne

